

Mowa O Jcia Jmci Łotyska Biskupa Krakowskiego na Sejsy i Pro-
wincjalnym Dnia 13 Xbris 1767ma miana przed swiatem
Styszanym tylko niewątpliwie ze wraży wraży -
jekt do dzisiaj Stanom Ajptley, ad deliberandum pozwolony,
przezard okrutnie Serca wszystkich Prawowiernych Katalikow
y Dobrych Patriotow, iako sie zglosow przez pierwsze dwa dni Sejs-
mowania mianych niewątpliwie po karato. Rozwazony zaś zpił-
noscia przez te dni kilka iak wszystkie rozumne moc przyłepil,
iak cala Dusze w przepaść zadumienia y trwozi pogrzebil, kto
by mi dal tyle wymow, tyle obfitosci slow, tyle dzielnosci
wygazenia, abym to mogł dostatecznie opowiedziec. O! Episcopo
nierzechliwa naywiktorszy y ostatniy Kleski naszej, O! czasie
wokragu wiecznosci mi eyseaniegodny, za com zem sie smior-
cz nie poprzeczil?

Naydarnieyszy Majestacie w Wielkosc i lustru Twego prawowiernoscia
y Panowaniem wolnemu Narodowi nayokazalrzy, adzisiaj Patri-
otycznemi zawiadajacego przymiotami zmlakiem wyslanemi,
z wychowaniem na wolności wydoskonalonemi ozdobionym
Przewodnym Senacie, Przewodnym Stanem Ajcerskim naygruntownie-
sze Ajptley fundamenta, wieley Mezow, Narodzie Prawowie-
rny y wolny, Potomkowie Stawnych Wiary, Obronicow, y Wol-
nosci Fundatorow, takze iuz za upodlonych mian i estestomy, iz
sie nas tentowac osmielaj, abysmy, naydrozszey Kleynoty, Wiary, y
Wolnosci nie bacznym namata lidzbe Osob spuszczaniem sie han-
niebnie utracili, w pierwszym glosie moim zaraz po przeczytaniu
Projektu zabranym przetozytem, iz podpisuywac Plenipotency-
cum facultate decidendi Bog, Cyryzma y Sumnienie zabraniam.
Przyrzyny na ow czas wywiezione rozwazily go w powszechnosci, na-
lezy teraz nad kazdym z osobna punktem zgłębokę zastanowic i quow-
Przyznac

Przyznaje Projekt za Wojsko Auxiliarne zagranicznego Lotniera w kraju
naszym będącego; Ale nie wiem, Który rozum ma być w tym przeko
naniu. Wojsko Auxiliarne było, potrzeba, aby albo mocą Szólszow
dawniczy zawartych na pomoc dane, albo do Najwyższej Władzy od
Sąsiada wyproszone było zawsze zaś pod Komendą Narodu, któremu
pomaga zostawato. A z których ze tych przyczyn zagraniczny Lot
nierz może być u Nas Auxiliarnym zwany? Z kim mamy Woj
nę? Kto oniego prosi, pod którą Narodową Komendą? To
ostatnie najszeregielniej narodowi wiedzieć by należało, aby
miał na kim sięgać tych okropnych skutków, o których aż
nad to wiadomości mamy. Prosi o kontynuacyę takowych
Posiłków poty, poki potrzebne będą. Przeciwo Komu tej
pomocy potrzebujemy? Kto z Sąsiadow granice nasze na
leżda? Kto nas gwałtami uciska? Jeżeli zaś na wewnętrzne
nasze zamieszanie obcych posiłków zawiągamy, O! hanbo
narodu, nieznaidziomyz sami w sobie tyle cnoty, abyśmy
domowe interesa bez inwolucyi wnie, mocnego Sąsiada za
spokoiłi y umiarkowali! Ktoz tym posiłkowym Wojskiem
władać potym będzie? Kto tłumaczyć do jakiego czasu po
trzeba jego ma się rozciągać? Zapewnie nie Kto inny, tylko
mocniejszy. A przeto z tej, nieograniczoney, klauzuli, mocniej
szemu Pódekłębniey potrzeba bawienia u nas Wojsk zagranic
nych nigdy by się skończyła.

Przedzte rzeczy dzisiejszych, a dzisiejsze przyszłych perspektywy
nie zwykły. Miarkujemy z skutków dzisiaj doświadczonych
przyszłe złych posiłków Kraju naszego korzytki. Postać daw
niejsza Szólszow naszej, oplotkana y politowania godna ostrze
ga nas o przyszłości. Jeżeli teraz już doświadczylismy, na inszy
czuiemy na sobie, że nam też posiłki są ciężkie, wczerebia
jące w bloność, niewołące nasze zdania y umyśle do Projektu
w Oczyszczenie naszej, nigdy dotąd niestychanego, fundamenta
najgruntdowniejsze

2
najgruntowniejsze struktury, Rzeczy naszej, Wiare Świętą
y wolność obalającego, a jakimie sposobem nie tylko Autory-
zować wprowadzone już y rozporządzenie otonie Ocyzyny, pla-
czcey, Woysko zagraniczne, ale y o kontynuacyę bawienia się
iego dopraszać się zdrową radą, miłością Kraju w tasnego y pra-
wowieernością ku Bogu szczerą y powinną możemy. Przypom-
niemy sobie stan nasz, w którym się mierząc niedawno na
zeszłych Seymach poznaliśmy, iż jest nie dostarczającej, na
pomoczenie podatku dla powiększenia Woyska Nacyonalne-
go, y przyzwolitego jego utrzymania, a iakież będą środki do za-
płaty y sustentacyi Woyska posilkowego? Jeżeli Sąsiedzkie
Mocarstwa pierwszym myślbm naszym o powiększeniu Woyska
domowego przeszkadzają, a iakim okiem y Sercem patrzyć nie
które z nich będą natrzymane w kraju posilkowe y obie, kto-
rych nam zawarte z niemi Traktaty, zabraniają? Rozwagę
należy, co ziedney strony za ochyda Narodu naszego, tak tuzne-
go, tak dzielnego, tyle Krajow posiadającego, iż się w pokoiu bez
opcey posilkow bez opcey piastującej go ręki obejść niemoże.
Zdrugiey strony, co za materia suspicji onas Sąsiedzkim Potency-
om mocy szouiszow znamy spojornym, a ztąd iak sprawiedliwa
boiazni zerwania ich przyiazni y ziągnięcia zemsty.

Wyznacza Projekt Petnomocnikow do zawarcia Traktatow z
Xciem Repninem Postem Petnomocnym Rosyjskim. Odwo-
tujesz do prawa Narodow, mocą ktorego szouisz zawięzać się
zwyczajny, jeżeli nasza sytuacya Traktatu teraz z Moskwa potrze-
buie. Traktaty, albo Woynę kacza, albo wzajemnesię wspieranie
do iakiego rodzaju zaręczają. My woyny nie znamy w pokoiu,
iak nam powiadaia, lubo bez Stodheryiego, zostaiemy. Dwie-
ta żadnego takowey wagi przed się nie bierzemy, a na cos się
Traktatow sprzymierzać mamy? Zawarcie Traktatu nigdzie,
dwoma Narodami nieskaczenie interesuje Sąsiedzkie Poten-
cy, a zwłaszcz jeżeli dawniey, z którym z przywierzone, toż-
w nich

w nich suppozycya, y za nie dotozzenie się sprawiedliwą urazę. Czyliż
więc godzi się nam uchwalać nowy szorst, nie obwiedczywszy daw-
niejszych naszych sprzymierzeńców? Nie będzie to naganne
szacowney, Ich przyiazni z strony Naszey, lekce wazyć? Nie be-
dą mieli sprawiedliwej przyzyczyny, nie tylko nam nie do pomocy
w potrzebie, ale owszem na trzącać się w nie szczeńsiu naszym, gdy
byśmy się wiakie pogrążyli, iako ludzi nie roztropnie w sobie zadu-
fanych, ludzi praw społeczeństwa Ciwilnego nieznaiących ludzi,
na Koniec węzł przyiazni Sasiędzkiej, y Szubiszowej targających.
Dopraszają Projekt Gwarancji Najjasnej Imperatorowy. Jey mści, wyż-
nąć przed całym Światem muszę, iż za najistotniejsze szczeńsiu
Narodu naszego żądzit bym zaszczyt Gwarancji Ła Świetskicy Monar-
chiny, ktora bbowiem nie widozi, iż ta wstawe wszystkich wiekow
przewyszaiąca na ozdobe Tronow Świata pozwolona zwłasnego in-
stytutu y poruszenia wielkoscii Duszy swobicy, uszczesliwienia Naro-
dow szukająca Pani, tym by usilniey, Litudem Gwarancji Losy Kro-
lestwa naszego polepszac usilowata, ale iednak wdzisieczey Naszey,
sytuacii do upraszania ote Gwarancya rozum moy, z Konwinko-
wany, być nie może. Uderza mnie nayprzod kontradykcyja, iak
ony razem w Traktat z Moskwa wchodzić, y o Gwarancya jey do-
praszac się mamy? Jeżeli wchodziemy w Traktat łot Moskwa
iedna, my druga iestemy stroną, a iakże łaz sama Moskwa Gwa-
rantka być może? Nie trzeba tego obszerniey rozbiereać, niech
o tym naymnieysze w Materji Traktatow y Gwarancji obwiez-
czenie decyduje. Lecz gdyby, y ta oczywista kontradykcyja Pro-
jektu nieznośta, trzymam się zdania zacnego Biskupa y Sena-
tora Jmci Liczba Biskupa Kietmskiego do stałecznie y Sta-
tycznie Rządu oświecaiącego, y ostrzegam moy, Narod, iż nie ten
iest temu ieszcze czas, abymy zaszczytu Gwarancji Moskiew-
skiej szukali. Co by to zanie rozropny był Architekt, ktory by
strukturę od stawienia dachu zaczynał a ieszcze nie zmierzyszy
rozległosci przegzłego Budyńku. Przystosujemyz uwage tego pro-
jektu podobienstwa. Możemyz wypraszac lub officiarowane akcepta-
wac Gwarancye na rzeczy, nie znane, na rzeczy, ktorych istoty y mia-
ry niepoymujemy, owszem ktorych się wszyscy obawiamy. Obiektem
y materją Gwarancji Ła łowej być mają ustawy, o Wierze y Wolności
naszey,

naszej decydującej, Ustawy od 14 owszem do Osmiu w komplecie czter=
nastowym osob zdania zawisty. A skoro znas przysięc, a przynajm=
niey, a sekurować może, że ta Komissya nie odważy się na to wszystko,
to, co tylko Katolickie, y Patryotyczne przerazić może Serca: jako Dyssy=
dentow y Dyżurnitow we wszystkim z Katolikami porównać, Wolności
okreslic, swobody Narodowe poznośc, formę rządow odmienić, Miast
ukrzywdzić, lub nad equilibrium wzmożnić, granice Skrolestwa uszko=
dować, wdesenderenya wplatać. Wszak to wszystko Komissya takowa
owszem więcej, mogła by i szere jako z Projektu y Plenipotencyi
maieć ca moć stanowić, konkludować y podpisować wszystko, co
kolwiek by, zdawać będzie w Materji Dyssydentow, w Materji
Praw, formy, Rządow, Granic, ustaw, y Dostojenstw Narodowych.
Nikt zna sekurować nie może czyli wspomniona Komissya
tak fatalnych, jak się namienito, ustawnie uknuie, albo do
uknowania ich przymuszona nie będzie, owszem takowe Ustawy
wsamym skutku ostatniey, Oczeryny naszej nie przyniosły, zgubę
być powiniem, acylich wcale troskliwym y pełnym nie bez przeczeń,
kwa stanie nasamo wspomniane Gwarancji Dętwieci nie nale=
zy?

Rozważmy, proszę, w szeregu nosci Materje, które Projekt z Gwarancji
Potencyi Moskiewskiej uwiktac pretenduje. Materja najpier=
wicy, Wiary, czyli, prze Bogi nie sprzeciwia się to Prawu przyro=
dzonemu y Narodow, aby, waley, najdelikatniejszej, y duszy się ty=
craicy, szerey, Sasiadowi ręce związać, y wolności z Krejpowad.
Materja formy Rządow y Granic naszych, które narzyon tylko,
ale całej, Europy jest interessem, zaley odmianą całą wagą Europy
polityczną odmienić by się musiata, a godzi się nam się onie, ziedną
tylko traktować Potencya? Materja na koniec Praw y Preroga,
ktu każdego Gwarancji podclawai mamy. A czyli by rząd o krop=
ne nie wyhikty, konsequentye, iz Potencyi Moskiewskiej jako
Gwarancie de jure należato Prawa nasze przyszte nam nie wia=
dome jak by się podług okoliczności podobato, tłumaczy, we wry
stkie izt krejda Kraju wptywai y wdawai się rezolucya, preten=
duicye hie za uciążonych przyjmowai a nie zostatorzy temi
stopniami.

stopniemi Krolestwo nasze iudna dependencie od rządu mocarstwa
Moskiewskiego Prowinia.
Znam dobrze drogie Gwiazdancij narzeczy wiadome y rzeczy uprzed
Umiechowane y poryskane. Ta bowiem utrzymuje iudna tajna
Narodow sytuacja. Ta trzyma w mierze zabiaasy krolestwo do
bro publiczne piastuiace. Ale w dzisiejszym dziaiy unas rzeczy
stanie czyli to w materij Dysydentow y Dyzuritow czyli w mate
riaj Patriotycznych porządkiem przyrodzonym podlegli
należy uprzed do mowcy między Bracia tentowac z gody. Ich
Dysydenci y Dyzuricy krajowcy nayprzede zwinzochno si. O spr
wiedliwou sieze lijmicy nieuczyniono, do praozacie powinny
de sharg Ich iatko Aktorow etc Converso do zalebr przeciwko
nim katolikow jako re konvenioncia uznacie rozbraianie y zw
ryfikowaniu nalezatoby wyznacze komisja. Ktoraby wzacienne
przeszyslawy gwałty niedoktymanie Praw y Traktatow y in
ne gravamine in iure y facto wyistujane wyexaminowane y
zwonifikowane. Rzptly opisuja przyrodz. A tadopiero jako mat
ka praw szefna jako naywysze dla kardog. Czterwiku w sadz
Adminidruca gwałty uprzedne nalezy te kardom u fawory przy
wrocida zupowamie praw y Traktatow dla kardog ubek picy
Sa. A gdyby na ow czesajidz hie potycio postrezyty, zemi niedo
uize state. Szjuszem Rzpta zawarty przez Obie strony lub
Parcialne uktlumaczenie wteczusz podlug przepisu Trak
tatu Olividzkiego. Artie. 35. 92. tak stanowi Si vero
contingat unam partem ab altera y plures a pluri bus gra
vi aliqua injuria, ultra tamen vim armorum velari non lic
bit ude leuof ad arma recurrere subito. Sed antea amicali
les componendarum huiusmodi contraverfium ratur in
cunda erit videlicet ut leuof accepta injuria si in mediate
ai ledente convenire nequeat, alio spaciientes monent
ut comifio generalis omniu pacipientiu nomine institu
at. Artie. 36: Cum serenissimus Dux Ludovicus
H. N. Galliar et Navarre Rex, cuius ope pax promotad
mediate adoptivum firim perduea est acudionis et Ob
sp. r. arinis illius inter eodem Fidei iuror extitit pro se et
Predecessoribus suis Regibus Galliarum ad se promittit se ac
cutionem horum pacdar omni meliori, que fieri potest, modo

4

modo etiam armis ubi amicaliter modum profuerint aufer-
tus. W ten czas mowie albo wysadzona od sprzetow w polna ko-
mieszce, albo mediator y Gwarant zupednie i do bnie Traktatu
rok porzedziby zaslowanie bez wmpieszanki sie w to tyl poten-
cji, ktore az na stronie Traktacie Oliwskim nietylko ani me-
diacie lub Gwarancie, do niego sie nie przydozyty w Patrio ty-
cznyj sa teze kategorie, w ktoryj miedzy Obywatela mi Epitly
spozeczki zaslowa go Prawa Uciuzliwe pod kofektoraie przeszed-
ulenowane to w generalnosci w szeregulnosc narodu uciu mi-
szajca a za podobne niniejszego przezwidnyj Stanow skon-
federowaniaie wziete y uznadne, wyznaczone unde omnia
byc by powinna kumieszce, ktora by Gwarantami Statu roz-
brzejnetozrudhi do dostatecznej miedzy Braie zqudy do przy-
wodzenia praw dawnyj szyl z blub swoly wypadtyj o bmyeli
sa stanom Rzptly naszey Situaciy doniosta, aby przy zach wy-
zolyj do k Mei rozkropniei przy chwalebnym stianoku swob-
dy swoie gorliwosci mity Obyczeyi doskonale ulenowane prawne
swoie Aluby przy wrokwepozostaly a w ten czas dopiero elle
przystoyne y ulenowane Rzptly naszey Situaciy Prawomni hor-
dynalnamhi w partiy spohoy nie hpori horzye y repudaciy
smie mogacy, ab, sie wiec z sy zaszytem utrywacz omoy sa
rozumial bym byk gwakardha nietylko Morargini Rosji
slyj Ale si jnowy dawnow o formy rzadze, naszego troskli-
wyj mam wiektoracie projektu miyua cztuszej Reflexij
war te jako to wzmienkowawnie konfederaciy, horonshij
y stuekij przez co by ia Stany autory zowaty ia ke juz wspo-
mniomy domniejme Liadz Biskup Chetmski doskonale
o swiecat. Mijam pedne przy szlyj labiryndow miyue
w ktorym Stany obicacie ratifikowae ascnda per Comi-
sarios in dantam, in quantum podlug tenore Aktu te-
go sobie postapia. Doniowaz stad nowa wypryredaly
questia czyli tenor Aktu swego zaslowany ktoray
zawsze mocniejszy rezolowat. Mijam niezwy czay
na w narodze naszym solennej podpisania pro-
jektu przez Krola y konfederaciy marszałkow.
Mijam

Mijam iż Delegatom nieprzypisana Przysięga, lubo
to podług Praw Krajowych każdego czasu znaczny
szego Uroczystym być powinno zaręczeniem.

Mijam Scymu Limitu ad tempus bene visum która czasu
nieograniczone może być zdadna dla zagranic
cznego Łodnięza Projektu Cze kającego. Mijam
nie sty chancę nawiądzających komisarzów Rygo
ry konieczności za powrotem pod pisania Uchwa
łonych przez przyśomny rzeczy, Choćby się po
wracającego Sumnienia sprzeciwiały. Mijam
inne szkodliwe nerwoi projekt napędzające,
za stania wamie tylko wwayały mowa nadney
o kropniey szym projektu mieć dem, mającym
być komisarzem w 14. O to b. owszem szym
Pternastym kom pucie, Jak wyżej namie
nitem choć Absolutna Monarchiczna wy
zey nad sobą na ziemi ni znające armaterije
Wiary y wolności Decydowanie Finalnie roz
wataidcyom. O! Szary rzeczy Rzeczy B!
Synowie Natomie Kędioda Kraawo wiernego
y wolności wypielc gnowani, może ciż b. sz
zewrzenia Takowoy dusze propositij, wspomni
cie Na Przedkorn waszyj Krewy trudy, które
mi Wiary. Si. Bronili Kłorom awam swobo
dy zyskały, daacie szm Na Sądzie Boston sci
dy Rajumek, daacie y Łodom kom Waszym
szkeli wziętyj od Przedkorn waszyj zaszę sz
dofowae szonij nieumieci, jeżeli porzyw
czym

5

Porywczyn y niebaeznym na kulka Czoł spuszczeni
nie Wiarc y Wolnosie zgubicie. Niepow
darszem przedrog moim wprzesztym sto sie prze
dozony, odwożuję tilko do każdego sumnieniu
Okropnosie tego projektu niezawodnie kardomu
Wystawiającego. Strzeszuję Strzeżcie zaszczeni
Legislata, y wolnosie przezacni Mezwie zeby
nie ostatnie byte użycie był kleynebow, gdy bys
cie sie naten Sabalny projekt odważyli. Prze
dana odwaru sadze mozeby was ztyf o bydwaj
zaszczeni wyzuba. Jesteżcie na Lunkei Mebe,
Kedaw, Cytryznej Swiat Cady y nay dalsze po
domnosie Interresujemy. Leży nawas Bog,
jak tez sobie wiegę spkarnie postępiecie y ro
wna Czynnosie waszym godnie nadgrodę,
Uwierzcie was chwada, lub sie was wstyżcie na
wielki. Modlię za was kowiod y czeka odwas
skubka wroczysty Obiećnie przez was na Chrie
Cswicrony. Paezera Czynnosie waszym sie
pelee Affektom Synowstom, dopraszacie od
was w tej ostatniej toni dowodow powinny
miodosi. Czekam Swiat Cady co was ma
powiedziec, czy liscie gudne Pradhow wasz
plemie, czy li Synowie wolnosie, pedomnosie
jak nay dalsza trostliwa owas, czy li imiona
wasze.

Wasze schwaty, Czyliż jak największą plamą y
Upadkiem następującym w przytoczeniu podać
wiekom. Ja moie widam już z tego mięsa prze-
ciwko temuż projektowi powiódziane je w dalszym
oświadczenie iz Komisją w Materii Dysydentow
y Dyzunitorow jako y Sabryodycznyj podbrzebn
uznać, ale tylko dozważenie roztrząsania
Informacyi Szpettey, opisania, przełożenia z Zastawieniem
Szpettey jako Pańi monarchiczna, zwierzchności piastu-
jącej zupełney mocy, przyzicia, approbowania, naydo-
wania, co by ~~to~~ ję siędzadwato odrzucenia, uhrócić co by
się Prawu y Dobru ję jospolitemu sprzeciwiato. Na
ten czas Projekt, o którym dopiero mówstem, póli
smam krewn wżytach, polisiz życiem cięższą żadną
miarą, pozwolić niemożę.

W kilku jeszcze słowach treść mowy mojej wykładam:
Wojska Auxiliary przyznawac y dopraszacz się nie należy,
bo jesteśmy w Pokoju, bo ztąd będzie kraju ociężenie, bo się tak
stado in Traktaty znamy mającym naraziemy. Ozwaram-
cyj prosić niemożemy, bo nierostropnie przed czasem, bo na u-
stawy niestwane bojąznią nas przerażające, bo może zgruntu
Wiare y swobody narodowe obaćic mające. Komisji moc abso-
lutną Legis dacji w materii wiary y wolności Kroj, rozum,
summiemie Ogętytna, Prawo y forma rządow naszych sta

brania

Lu

6

zabrania, bo ten czternaście osób Parlament możesię na naj-
okropniejsze dla Wiary y Wolności ustawy odważyć, bo może do
ich uktowania podęciem być nakłoniony, bo może być mocą
przymuszony.

Najwyższy Stworzenia Twego y Królestwu Rzadco Boże wła-
śny w serca nasze znaydźszym darem wiary nieprze-
stanny instynkt broniemia Jey catości, własne stodyczan-
społeczeństwa cywilnego Prawo miłości Ojczyzny, Prawo
szukania Jey Dobra, do pomocy nam stawki swojej pra-
wowiernym y wiernym Republikantom wykonać jak najte-
piej te dwa wielkie y istotne Prawa. Przemieszajcież serce
wszystkich Serca. Widziw w Najj. Królu naszym, Królu
prawowiernym do Obrony Wiary twojej y do chowania
nam swobod uroczyście przed Niebem y ziemią przysię-
gą obowiązany wielkie serce o honor twój napiermio-
ne, catości wiary narodu swego nad wszystko, koronę y życie
samo przenoszący. Widziw w Przeswietnym Senacie ka-
toliczkim y widziw w przeczacnych Pastach powinna, jak po-
zostali Kracia w dobru sumnienia Jey obowiązali dla
stowrytychże najwyżacowniejzych determinacya. Roz-
grzeżżeby Obrona swobod wielkili wielkie Jmie Twoje.

Koniecz Przeswietne Stany zagranem was stowy Pisma
S. któremsię niegdys wierni republikanci Machabejszy
kowie w nieszczęśliwych Ojczyzny swojej Czasach utwier-
dzali. Niech nam Bóg będzie miłosiernym. Niepożytecz-
no bytoby odstąpić Sprawy y Interesu Koskiego. Teraz
wice

Więc obstawajcie przy Prawie y dawcie Dusze ^{wasze} za Testament
Oycow waszych, to jest Wiare y Wolność. Pomnijcie matrye
Pa Oycow waszych, któremsię zastawili w Pokoleniach swo-
ich, a nabędziecie chwytę wielkiej Imienia wiecznego.
Propitius esto nobis Deus. non est nobis utile relinquare Legem
et justitiam Dei, nunc ergo emulatores estote legis, et date
animas vestras pro Testamento Patrum vestrorum et
mementote operum patrum, que fecerunt in generati-
onibus suis, ut accipiatis Gloriam magnam et nomen eter-
num. *Ex libro Machabeorum*
